

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคม
และการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืน
ในมิติการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม
Threat Factors of toward Social and Political Non-Violence
of Resistance to Civil Government and Civil Disobedience
Practices in Dimension of Requesting Social Justice

ไพรวลัย เคนพรม ¹

บทคัดย่อ

บทความเชิงทฤษฎีนี้ผู้เขียนมีความมุ่งหมายเพื่อชี้ให้เห็นว่ามีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืนในการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคมนั้น มีอยู่หลายประการ เช่น ระบอบการปกครองที่อำนาจรัฐรวมศูนย์ ความไม่เป็นกลางของสื่อมวลชน การศึกษาของพลเมืองที่ไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพ รวมถึงความตกต่ำด้านศีลธรรมของผู้คนในสังคม ปัจจัยเหล่านี้ร่วมกันส่งผลให้โอกาสที่จะใช้วิธีการไม่ใช้ความรุนแรงในการปฏิบัติการทางสังคมและการเมืองเป็นไปได้ยากยิ่ง จำเป็นที่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันลดอุปสรรคดังกล่าว

คำสำคัญ: การไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมือง การต่อต้านอำนาจรัฐ
อารยะขัดขืน ความยุติธรรมทางสังคม

¹ นิสิตปริญญาเอก สาขาพุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา
E-mail: i0021@hotmail.com

Abstract

The purpose of this Theoretical article to indicate some threat factors toward social and political non-violence of resistance to civil government and civil disobedience practices in dimension of requesting social justice, which had various factors such as centralized governance regime; biased mass media; citizen's inequity and non-liberty education; and people's failed moral. These factors have been effecting to reduce opportunity of social and political non-violence, so that the implementations are difficult for them. The stakeholder must coordinate to reduce that obstacle.

Keywords: Social and Political Non-Violence, Resistance to Civil Government, Civil Disobedience, Social Justice

บทนำ

การต่อต้านอำนาจรัฐ (resistance to civil government) ถือเป็นอีกแนวคิดหนึ่งที่ทำให้ความสำคัญกับสิทธิ เสรีภาพของประชาชนที่จะไม่เชื่อฟังรัฐที่ตนเองเห็นว่า มีคำสั่งหรือกระทำไปอย่างไม่ถูกต้องชอบธรรม โดยมีแนวคิดใหญ่ที่รองรับหลายแนวคิด แนวคิดที่มีความสำคัญอย่างยิ่งที่ควรกล่าวถึง ดังปรากฏในงานเขียนของนักวิชาการจำนวนมากที่ได้กล่าวอ้างถึงความคิดต่างๆ (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551: 11-14) สำหรับนักวิชาการได้เสนอและให้การยอมรับว่าอารยะขัดขืนเป็นสิทธิพื้นฐานของพลเมืองในการมีส่วนร่วมใน “ระบอบประชาธิปไตยทางตรง” และ “ทฤษฎีประชาธิปไตยแบบเข้มข้น” การต่อต้านอำนาจรัฐหรือการไม่ปฏิบัติตามกฎหมายเนื่องจาก “ต้องการจะปฏิบัติตามคำสั่งที่สูงยิ่งไปกว่ากฎหมาย ซึ่งเป็นคำสั่งแห่งความรู้สึกลึกซึ้งของหัวใจของตนเอง” การกระทำที่แสดงออกจะเป็นสิ่งกระตุ้นสำนึกแห่งความยุติธรรมของคนในสังคมการต่อต้านอำนาจรัฐเป็นการละเมิดกฎหมายที่ขัดต่อจิตสำนึกและมโนธรรมของตนเอง โดยการกระทำนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้องสอดคล้องกับสามัญสำนึกและมโนสำนึก สิ่งที่ต้องกระทำต้อง

เป็นสิ่งที่ถูกต้อง ผู้ปฏิบัติการนั้นๆ ซึ่งต้องยินดีรับโทษตามความผิดที่รัฐกำหนดให้รับโทษนั้น สิ่งที่ต้องตระหนัก คือ มนุษย์เป็นรากฐานของรัฐ รัฐเป็นเครื่องมือของประชาชน รัฐไม่ได้มีประโยชน์อันใดเลย และรัฐที่ดั้นนักรบครองให้น้อยที่สุด รัฐมีที่มาจากประชาชนเกิดรัฐขึ้นมาเพราะประชาชนให้การรับรอง มนุษย์จึงเป็นส่วนสำคัญที่สุด มีฐานะหรือสถานะเหนือรัฐ ประชาชนมีสิทธิที่จะเคารพหรือไม่เคารพรัฐก็ได้ โดยการยอมรับที่มีต่อกฎหมายจะเกิดขึ้นเฉพาะกรณีที่กฎหมายนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง ไม่ขัดกับสามัญสำนึกและมโนธรรมของตนเอง สามารถสร้างความยุติธรรมในสังคมได้ ปฏิบัติการต่อต้านอำนาจรัฐมีเป้าหมายเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในสังคมและเกิดความยุติธรรมขึ้น รวมถึงเกิดการตระหนักในพลังอำนาจของตน (ชัยวัฒน์ สถาอานันท์, 2551: 87-128 ; ธอโร, 2536)

อาจกล่าวได้ว่าการต่อต้านอำนาจรัฐเป็นสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคลที่สามารถกระทำได้ โดยเลือกใช้วิธีการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือได้มาซึ่งความยุติธรรมทางสังคมที่ต้องการ อาจกระทำได้หลากหลายประเด็น เช่น การไม่เชื่อฟังกฎหมาย การไม่เชื่อฟังคำสั่งของรัฐนั้นๆ อีกต่อไป ฯลฯ ตามแนวทางนี้นักวิชาการเรียกว่า “อารยะขัดขืน” หากปัจเจกบุคคลนั้นๆ ได้ตระหนักว่าคำสั่งหรือกฎหมายต่างๆ ที่รัฐกำหนดขึ้นไม่มีความยุติธรรมหรือขัดกับสามัญสำนึกและมโนสำนึกของตนเอง โดยผู้ปฏิบัติการมองว่าสิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่สูงส่งกว่าคำสั่งหรือกฎหมายที่ไม่ยุติธรรม นั่นเอง

แนวคิดว่าด้วยอารยะขัดขืน

ปัจจุบันมีนักวิชาการให้นิยามหรือได้ให้ความหมายของคำว่า “อารยะขัดขืน” (civil disobedience) อย่างมีพลวัตที่แปรเปลี่ยนไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งมีความแตกต่างกันในระดับนิยามของอารยะขัดขืน (Brownlee, 2004: 337-351; Peter, 2004: 319-336; Smith, 2004: 353-377; Turenne, 2004: 379-399) ในที่นี้ผู้เขียนยึดความหมายตามการอธิบายของชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2551: 35) ที่ได้นิยามของอารยะขัดขืนว่าเป็นการที่บุคคลกระทำการขัดขืนซึ่งให้สังคมการเมืองเห็นว่ากฎหมายหรือนโยบายที่รัฐตราขึ้นไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรมเพราะมีกฎเกณฑ์บางอย่างที่เหนือกว่ากฎหมายของรัฐจึงไม่จำเป็นต้องเชื่อฟังยอมตาม

ขณะเดียวกันก็ตระหนัก ในข้อจำกัดของตนเองในฐานะพลเมืองของสังคมการเมืองที่เมื่อละเมิดกฎหมายก็ต้องยอมรับบทลงโทษที่มีอยู่ในสังคมนั้นด้วย นักวิชาการคนสำคัญที่ได้รับการอ้างอิงถึง เมื่อกล่าวถึงอารยะขัดขืนมีหลายท่าน เช่น จอห์น รอร์ลส์ ในหัวข้อ “อารยะขัดขืน” (Rawls, 1971: 363-368, 371-377, 382-391; 1999: 319-323, 326-331, 335-343; 2003: 319-323, 326-331, 335-343)

รอร์ลส์เป็นนักปรัชญาคนสำคัญที่เสนอทฤษฎีความยุติธรรม (A Theory of Justices) ในปี ค.ศ.1971 ซึ่งไซยันต์ ไชยพร (2552: 36) เห็นว่างานเขียนนี้ได้รับการยกย่องว่าเป็นงานเขียนที่เทียบเท่ากับทฤษฎี ความยุติธรรมของเพลโต (Republic) และเป็นหนึ่งในงานเขียนที่ทำให้ปรัชญาการเมืองกลับมามีชีวิตอีกครั้งในวงการรัฐศาสตร์หลังจากที่ถูกประกาศว่า “ตายไปแล้ว” หลังสงครามโลกครั้งที่สองจบสิ้นลง รอร์ลส์ได้รับรางวัลยกย่องเชิดชูจากประธานาธิบดีคลินตัน แห่งสหรัฐอเมริกาว่าเป็นบุคคลที่ทำให้เกิดกระแสความสนใจต่อประชาธิปไตยของชาวอเมริกันที่เต็มไปด้วยความกระตือรือร้นและตื่นตัว และทวีเพิ่มมากขึ้นด้วยในประเด็นของอารยะขัดขืน รอร์ลส์เห็นว่าปัจเจกบุคคลสามารถกระทำได้ ภายใต้ระบบสังคมการเมืองที่ถูกออกแบบมาอย่างดี (well-ordered society) โดยอยู่ในสภาวะที่มีความยุติธรรมทางสังคมในภาพรวมมีบางอย่างเท่านั้นที่ยังคงไม่เข้ารูปเข้ารอยหรือมีความไม่ยุติธรรมในสังคม (Rawls, 1971: 453-462; 1999: 397-405, 2003: 397-405) และมีเป้าหมายหลักของปฏิบัติการเพื่อเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือนโยบายเท่านั้น โดยจะไม่ไปไกลถึงขั้นการเปลี่ยนแปลงระบอบการปกครอง ซึ่งผู้เขียนตีความได้ว่าในความคิดของรอร์ลส์นั้นกรณีต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองไม่สามารถทำได้ เช่น กรณีหากต้องการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบบเผด็จการทหารในพม่าให้มาเป็นการปกครองในระบอบประชาธิปไตย สิ่งเหล่านี้ไม่สามารถทำได้

อย่างไรก็ตาม ไม่ได้หมายความว่า นักคิด นักวิชาการทั้งหมดจะเห็นสอดคล้องกับรอร์ลส์ หากแต่มีบางกลุ่มที่มีความคิดเห็นต่างออกไปโดยเห็นว่าปฏิบัติการอารยะขัดขืนอาจจะมีเป้าหมายที่ใหญ่และกว้างกว่าสิ่งที่รอร์ลส์เสนอ ซึ่งอาจจะก้าวหน้าไปถึงขั้นการต่อสู้เรียกร้องเอกราช การเปลี่ยนแปลงการปกครอง หรือการปฏิวัติโดยไม่ใช้ความรุนแรงก็ได้ โดยมักจะกล่าวอ้างถึงปฏิบัติการไม่ใช้

ความรุนแรงของคานธี กรณีการเรียกร้องเอกราช จากอังกฤษจนประสบผลสำเร็จ ทำให้อินเดียได้รับเอกราชในท้ายที่สุด ตัวอย่างนักคิดที่มีความคิดเห็นในทำนองนี้ คือ พระไพศาล วิสาโล (2550: 72) แต่ก็มีนักคิดอีกจำนวนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วย เสียทีเดียว

สำหรับหลักความยุติธรรมทางสังคมของรอร์ลส์ มีสองประการ คือ หลักเสรีภาพ (liberty principle) และหลักความแตกต่าง (difference principle) เป็นทฤษฎีที่นำหลักการจากทฤษฎีสัญญาประชาคม (social contract) มาพิจารณาเป็นฐานคิดของทฤษฎีความยุติธรรม โดยเชื่อว่าระบบหรือโครงสร้างพื้นฐานของสังคมเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญในการกำหนด ขึ้นมาให้มีสถาบันทางสังคมทำหน้าที่ในการแบ่งสับปันส่วนผลผลิต หรือคุณค่า ต่างๆ อันเป็นเป้าหมายของสังคมให้เหมาะสมในการสร้างให้เกิดความยุติธรรม ผู้ทำหน้าที่สำคัญในการกำหนดคุณค่าของสังคมต้องอยู่ใน “สถานะที่ไม่ทราบ สถานะของตน” (veil of ignorance) (สมเกียรติ วันทะนะ, 2551: 38-39; Rawls, 1971: 118-123; 1999: 136-142; 2003: 136-142; Tomlin, 2008: 101-116)

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าสถานะที่บุคคลนั้นไม่ทราบว่าจะตนอยู่ในสถานะใดของสังคม นั่นคือ ไม่ทราบว่าจะตนเองอยู่ในกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์สูงสุดในสังคม หรือกลุ่มคนร่ำรวย มั่งคั่งหรือกลุ่มคนที่ไม่มีทรัพย์สินใดๆ หรือกลุ่มคนจน ซึ่งเป็นคนที่เสียเปรียบในสังคม หรืออาจจะเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในฐานะปานกลาง เมื่อไม่ทราบสถานะของตนเองว่า จะอยู่ในกลุ่มใดในสังคม จะทำให้บุคคลเหล่านั้น กำหนดการแบ่งสับปันส่วน เช่น นโยบายสาธารณะ คุณค่าของสังคม ฯลฯ เพื่อไว้รองรับสถานะของตนเองที่อาจจะไปอยู่ในกลุ่มใดๆ ในสังคมก็ได้ ในสถานะเช่นนี้ รอร์ลส์จึงเชื่อว่า “ความยุติธรรมจะเกิดขึ้นได้” ทฤษฎีของรอร์ลส์ได้รับการยอมรับเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันมีการวิพากษ์วิจารณ์อย่างกว้างขวางจากนักวิชาการหลากหลายสาขา โดยอยู่ในความสนใจทางวิชาการสูงมาก ที่ผ่านมามีงานทางวิชาการที่เขียนถึงทฤษฎีความยุติธรรมทางสังคมของรอร์ลส์จำนวนมาก (Audard, 2007; Pogge, 2007; Zeyer, 2009) ถึงแม้ว่าในประเทศไทยจะมีงานวิจัยที่ศึกษาทฤษฎีความยุติธรรมของรอร์ลส์ไม่มากนัก

เหตุที่ผู้เขียนยกทฤษฎีความยุติธรรมของรอว์ลส์ มาอธิบายเนื่องจากปฏิบัติการต้านอำนาจรัฐหรือการปฏิบัติการอารยะขัดขืนส่วนใหญ่ต้องการให้เกิดความยุติธรรมทางสังคมอันเป็นผลจากปฏิบัติการดังกล่าวโดยเฉพาะการปฏิบัติการอารยะขัดขืน มีสถานะเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายหรืออยู่นอกกฎหมาย แต่ปฏิบัติการมักมีพลังในการกระตุ้นในสำนึกของคนในสังคมการเมืองได้ ซึ่งจะส่งผลให้รัฐจำเป็นต้องกำหนดคำสั่งหรือกฎหมายหรือกติกาสังคมที่เป็นธรรมกับคนทุกคนในสังคมต่อไปถึงแม้ว่าที่ผ่านมาจะมีนักวิชาการส่วนหนึ่งได้เสนอให้มีการรับรองการปฏิบัติการอารยะขัดขืนไว้ในกฎหมายสำคัญของรัฐ แต่ก็มีนักวิชาการอย่างชัยวัฒน์ สถาอานันท์ (2551: 25) ที่เห็นว่า “หากทำให้อารยะขัดขืนกลายเป็นอะไรบางอย่างที่ชอบด้วยกฎหมายหรือเป็นสิทธิที่รัฐต้องรับรอง เช่นเดียวกับการใช้สิทธิไม่ยอมทำสงคราม ด้วยเหตุผลทางมนตรึมสำนึกคนที่ใช้อารยะขัดขืนไม่ได้ละเมิดกฎหมายเพราะใช้สิทธิของตัวเองที่กฎหมายรับรองไว้จึงไม่ต้องรับโทษ ซึ่งก็เท่ากับทอนความหมายของการเมืองของอารยะขัดขืนลงไปอีก และอาจทำให้อำนาจของอารยะขัดขืนอ่อนลงอย่างสำคัญ ในแง่นี้หากจะยังคงความหมายและอำนาจของอารยะขัดขืนในการเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายของรัฐบาลในระบบประชาธิปไตยเอาไว้ คงต้องปล่อยให้อารยะขัดขืนทำงานอยู่ในสังคมการเมือง โดยอยู่นอกอำนาจการรับรองของรัฐ เพื่อให้อย่างน้อยการละเมิดกฎหมายด้วยอารยะวิธีในการเปลี่ยนแปลงแก้ไขสิ่งที่ไม่ถูกต้องในสังคมการเมืองที่ใกล้จะเป็นธรรมเอาไว้”

นั่นหมายความว่าอำนาจจากการใช้อารยะขัดขืนจะมีก็เฉพาะในกรณีที่ถูกกฎหมายไม่ได้ให้การรับรองไว้ เมื่อมีคนเห็นว่า เป็นสิ่งที่ไม่ถูกต้องซึ่งปัจเจกบุคคลตัดสินคุณค่าว่าเป็นสิ่งซึ่งขัดกับจิตสำนึกและมโนธรรมของตนเอง จึงตัดสินใจปฏิบัติการอารยะขัดขืนโดยยอมรับโทษตามที่กฎหมายกำหนดไว้ทุกประการ ปฏิบัติการนี้จะมีอำนาจขึ้นมาทันทีหรือเกือบจะทันที โดยไปกระตุ้นให้คนทั่วไปในสังคมได้หันมาองและคิดทบทวนถึงสาเหตุหรือเหตุผลของปฏิบัติการนั้นๆ ในทำนองว่า “เกิดอะไรขึ้น” ในทางกลับกันหากกฎหมายให้การรับรองสิทธินั้นไว้ ปฏิบัติการที่ทำสิ่งเดียวกันก็จะไม่มีโทษตามกฎหมาย คนในสังคมก็จะเห็นเป็นสิ่งที่ปกติธรรมดาไป ผลกระทบที่เกิดขึ้นก็ไม่สามารถที่จะกระตุ้นจิตสำนึกของคนในสังคมได้ ในกรณีอารยะขัดขืนจะไม่ีพลังอำนาจใดๆ เลย

สรุปได้ว่าอารยะขัดฉิ้นเป็นการกระทำของบุคคลที่ฝ่าฝืนและต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายที่ไม่ยุติธรรมหรือการกระทำของรัฐที่ตนเองเห็นว่าไม่ถูกต้องไม่ชอบธรรมโดย ในปฏิบัติการดังกล่าวเป็นไปอย่างเปิดเผย และใช้วิธีการอย่างผู้เจริญแล้วพึงจะกระทำซึ่งต้องยอมรับโทษที่ตนเองละเมิดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือนโยบายหรือคำสั่งดังกล่าวด้วยความเต็มใจเพื่อให้เกิดประเด็นถกเถียง พุดคุยกันของคนในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายหรือคำสั่งของรัฐนั้นๆ การที่ประชาชนปฏิบัติการอารยะขัดฉิ้นโดยไม่เชื่อฟังกฎหมายหรือคำสั่งของรัฐ โดยไม่ใช้ความรุนแรง ถือเป็นการต่อต้านอำนาจรัฐ นั่นคือ ไม่ยอมรับอำนาจนั้น ในขณะที่เดียวกันก็ต่อต้านอำนาจนั้นไม่ให้อยู่เหนือตนเอง ส่งผลให้ตนเองมีความเป็นอิสระจากการครอบงำของรัฐ ในท้ายที่สุด “การไม่ใช้ความรุนแรง” เป็นวิธีการแก้ปัญหาความขัดแย้ง “อารยะขัดฉิ้น” เป็นการปฏิเสธกฎหมายหรือคำสั่งรัฐที่ไม่ยุติธรรม และ “การต่อต้านอำนาจรัฐ” เป็นการแสดงออกในการต่อต้านไม่ให้ความร่วมมือไม่ยอมรับอำนาจรัฐที่ไม่ยุติธรรม เนื่องจากกฎหมายหรือคำสั่งของรัฐ มีสถานะที่ต่ำกว่าศีลธรรมหรือความรู้สึกลึกซึ้งดีของปัจเจกบุคคล บัณฑิตทุกคนทุกคนจึงมีความชอบธรรมในการต่อต้านอำนาจรัฐเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมการเมืองที่เกิดความเป็นธรรมทางสังคม

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมือง

ผู้เขียนได้พยายามนำเสนอถึงปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมือง โดยมีฐานคิดจากทฤษฎีว่าด้วยความยุติธรรมทางสังคมของจอห์น รอร์ลส์ ซึ่งมีความเชื่อพื้นฐานว่า ความยุติธรรมทางสังคมจะเกิดขึ้นได้จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องกำหนดโครงสร้างและสถาบันทางสังคมที่มีความเหมาะสมและเอื้อต่อการเกิดความยุติธรรม อย่างน้อยสภาวะที่กล่าวถึงต้องมีความเข้าใจลึกซึ้งความเป็นประชาธิปไตยมากที่สุด ในสังคมประชาธิปไตยเสรีนิยมไม่อาจยอมรับหรือหนึ่งเฉยต่อการใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมืองเมื่อสังคมอยู่ในสภาวะดังกล่าวแล้วก็ย่อมผูกโยงการหลีกเลี่ยงการใช้ความรุนแรง

เนื่องจากเห็นว่าเป็นวิธีการที่ไม่ผลในการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือการจัดสรรปันส่วนคุณค่าต่างๆ ของผู้คนในสังคม

สำหรับปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืนในมิติการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม ในทัศนะของผู้เขียนเห็นว่า มีปัจจัยที่เป็น “อุปสรรค” หลายปัจจัย โดยควรทำความเข้าใจว่ามีปัจจัยอะไรบ้างที่เป็นอุปสรรคดังกล่าว การที่เราสามารถสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นได้เกี่ยวกับปัจจัยเหล่านี้จะทำให้ทราบถึงเงื่อนไขที่เกี่ยวข้องที่ขัดขวางต่อความเป็นไปได้ของการไม่ใช้ความรุนแรงในการต่อต้านอำนาจรัฐซึ่งน่าจะมีปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมือง เพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืน ปัจจัยดังกล่าวอย่างน้อยน่าจะมี 4 ประการ คือ

ประการแรก ระบอบการปกครองที่อำนาจรัฐรวมศูนย์ สำหรับการดำเนินการกระจายอำนาจของรัฐมักจะมีปัญหามากมาย ทั้งที่เกิดจากหน่วยงานส่วนกลางและบุคลากรเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติ โดยมีปัญหาทั้งในระดับนโยบาย และพื้นที่(มุจลินท์ ชัยชมภู, 2550; สนั่น ศรีวงศ์วรรณ, 2551; สุรินทร์ อินทรักษา, 2551) จากข้อมูลในประวัติศาสตร์ในหลายประเทศมักทำให้เราพบเห็นว่ารัฐมีแนวโน้มจะใช้ความรุนแรงในการแก้ปัญหาความขัดแย้ง เช่น ปัญหาการจลาจล ปัญหาความวุ่นวาย ปัญหาความไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย (Yan, 2003 : 29-51) การจัดวางตำแหน่งแห่งที่อำนาจของรัฐในสังคมการเมืองเป็นปัจจัยแรกที่ผู้เขียนนำมาพิจารณา เนื่องจากเห็นว่าเป็นปัจจัยที่แสดงให้เห็นถึงวัฒนธรรมการใช้อำนาจของรัฐประการหนึ่ง กล่าวคือ หากรัฐมีการกระจายอำนาจไปให้กับปัจเจกบุคคล สังคม ชุมชนในสังคมอย่างทั่วถึงเน้นให้ประชาชนมีการเสริมพลังอำนาจ (empowerment) ตนเองให้มากที่สุด

ตัวอย่างของการปกครองในลักษณะรวมศูนย์อำนาจหรือปกครองโดยอำนาจรัฐรวมศูนย์นั้นสถานะที่รื้อรัดกำหนดเป็นเงื่อนไขพื้นฐานไม่อาจเกิดขึ้นได้ ดังปรากฏแล้วในประวัติศาสตร์สังคมและการเมือง เช่น กรณีการใช้อำนาจรวมศูนย์ โดยรัฐมีบทบาทในการควบคุมกลไกทุกอย่างของสังคม ดังที่ฮาร์เบอร์ (Harbour, 2006 : 1-14) อันเป็นความพยายามนำเสนอให้เห็นถึงอำนาจการควบคุม

ของรัฐที่รวมศูนย์ที่มีต่อสถาบันอุดมศึกษา ซึ่งเป็นการวิเคราะห์โดยใช้ทฤษฎีฐานราก ผ่านการตีความและการวิเคราะห์นโยบายสาธารณะ ส่วนเบน (Ben, 2002 : 313-337) ได้พยายามชี้ให้เห็นถึงผลของการรวมอำนาจของรัฐในกิจการต่างๆ ของรัฐซึ่งส่งผลเสียต่อกลไกอื่นๆ โดยอธิบายผ่านนโยบายการคลังของรัฐที่มีเรื่องของการเมืองอย่างมาก รวมถึงการรวมอำนาจส่งผลการการนายนโยบายไปปฏิบัติ ผลลัพธ์ของการปฏิบัติงาน และประสิทธิภาพของการปฏิบัติงานซึ่งได้ผลสรุปในทำนองเดียวกับซีเกสวารี่ (Segesvary, 2004 : 72-89) ที่ให้ความสำคัญกับการกระจายอำนาจโดยนำเสนอว่าการรวมศูนย์อำนาจของรัฐนำมาซึ่งปัญหามากมาย ไม่สอดคล้องกับระเบียบทางการเมืองที่เป็นไปในแนวทางประชาธิปไตยเสรีนิยม การเมืองการปกครองจึงต้องปรับเปลี่ยนใหม่ให้สอดคล้อง คำนึงถึงความเป็นพหุสังคมในฐานะที่เป็นโครงสร้างพื้นฐานทางการเมือง การจัดการนโยบายทางเศรษฐกิจ และการจัดการให้เกิดความเท่าเทียมกันและภราดรภาพ รวมถึงการแสวงหาความร่วมมือระหว่างกันเพื่อให้เกิดความมั่นคงและดำรงไว้ซึ่งสันติภาพ

สิ่งเหล่านี้สะท้อนให้เห็นถึงการเคารพต่อปัจเจกบุคคลและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าปัจจุบันจะมีกระแสของการปฏิรูปภาครัฐ การกระจายอำนาจรัฐ การถ่ายโอนอำนาจภาครัฐ แต่ที่ผ่านมาเราก็พอเห็นว่ารัฐโดยทั่วไปนั้นไม่ได้มีความจริงจังในการกระจายอำนาจของรัฐไปให้กับกลุ่มทางสังคมอื่นๆ ซึ่งตามระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการกระจายอำนาจไปให้กลุ่มทางสังคม นักวิชาการที่ศึกษาทางด้านประชาธิปไตยจะให้ความสำคัญกับกลุ่มทางสังคมที่มีลักษณะเป็นพหุหลากหลาย การที่รัฐยึดกุมอำนาจรัฐไว้ซึ่งจะมีการกระจายเฉพาะที่รัฐไม่สามารถแบกรับกระแสหรือความต้องการของสังคมไม่ไหวเท่านั้น โดยอาจมองได้ว่าผู้เขียนตัดสินรัฐในแง่ร้ายเกินไป แต่หลายครั้งหลายเหตุการณ์ได้แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนแล้วว่าเป็นเช่นนั้นจริงอย่างไม่มีข้อสงสัย โดยมีการสร้างวาทกรรมรัฐว่าด้วย “ความมั่นคง” ร่วมกับการพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อความรุนแรงที่มีแนวโน้มที่จะทันสมัยและมีความรุนแรงในการทำลายล้างสูงอีกด้วย โดยหากรัฐไม่กระจายอำนาจให้กับกลุ่มทางสังคมอย่างเต็มที่ก็ยากที่จะไม่เกิดความรุนแรง โดยรัฐจะเลือกใช้ความรุนแรง

ในการรักษาอำนาจของตน ดังปรากฏให้เห็นแล้วในประวัติศาสตร์หลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม ปัจจุบันมีรัฐทั่วโลกจำนวนมากที่มีลักษณะอำนาจรวมศูนย์ทั้งรัฐประชาธิปไตยและไม่ใช้ประชาธิปไตย สรุปได้ว่า หากรัฐยังเป็นรัฐที่มีอำนาจมากมายเกินไปโดยไม่กระจายอำนาจให้กลุ่มทางสังคม โอกาสจะไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากยิ่ง แต่หากประเทศใดที่รัฐมีการกระจายอำนาจรัฐออกไปให้กลุ่มอื่นๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกัน ก็สามารถปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จง่ายขึ้น

ประการที่สอง ความไม่เป็นกลางของสื่อมวลชน สำหรับในโลกของการสื่อสารในโลกยุคใหม่ทำให้สื่อมวลชนมีอิทธิพลต่อชีวิตของประชาชน สังคมมีความซับซ้อนมากขึ้น มีกลุ่มผลประโยชน์ที่ซับซ้อนกันมากมาย และสื่อมวลชนต้องก้าวเข้าสู่โลกของการแข่งขันทางธุรกิจ เพื่อความอยู่รอดของตนเอง จึงทำให้สื่อมวลชนต้องเลือกความอยู่รอดขององค์กรเป็นหลัก แทนที่จะยึดจรรยาบรรณวิชาชีพ โดยเลือกนำเสนอสิ่งที่สังคมต้องการหรือจذبกระแสเพื่อสร้างรายได้ให้กับตนเอง จึงมีโอกาสสูงที่สื่อมวลชนจะเลือกรับใช้อำนาจเงินตรามากกว่าอำนาจอุดมการณ์หรือความถูกต้อง การเลือกนำเสนอข่าวที่ไม่เป็นกลาง บิดเบือนข่าวสารให้สอดคล้องกับความต้องการของกลุ่มผลประโยชน์ที่อยู่เบื้องหลัง สื่อมวลชนจึงมีบทบาทที่สำคัญในสังคม (Ben-Porat, 2009: 503-513; Breit, 2010: 619-635; Elstad, 2008: 173-189; Mackey, 2001: 167-189) ความไม่เป็นกลางของสื่อมวลชนมีผลโดยตรงต่อการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐ โดยหากสื่อมวลชนเลือกเข้าข้างรัฐโดยพยายามเสนอข่าวสารที่เป็นผลลบต่อการเคลื่อนไหวปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงต่อต้านอำนาจรัฐเสียแล้ว ก็ไม่ต้องถามถึงความสำเร็จของปฏิบัติการนี้เลย ซึ่งเป็นไปไม่ได้เลยที่จะให้สื่อมวลชนเหล่านั้นสร้างกระแสกระตุ้นในสำนึกและสามัญสำนึกของคนในสังคมได้ นอกจากนี้ที่เลวร้ายกว่านั้นคือ สื่อมวลชนอาจบิดเบือน “สาร” ที่กลุ่มพยายาม “สื่อ” ไปยังประชาชนในสังคมก็เป็นได้ รวมถึงมีการใส่ร้ายป้ายสีกันไปมา จนทำให้รัฐตั้งข้อกล่าวหาดำเนินคดีที่หนักหนาสาหัส เช่น คดีก่อการร้าย คดีกบฏ เป็นต้น

ตัวอย่างของบทบาทของสื่อมวลชนในการจัดสรรปันส่วนอำนาจซ้ำแล้วซ้ำอีกในสังคม เพื่อให้เกิดสมดุลอำนาจที่เหมาะสม ดังเช่นเอกสารของกระทรวงกิจการสังคมแห่งสาธารณรัฐเอสโตเนีย (Ministry of Social Affairs of the Republic of Estonia, 2004) ที่สะท้อนให้เห็นถึงพลังอำนาจของสื่อมวลชนในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและการเมือง โดยประเทศนี้ใช้เป็นกรอบในการวางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาสังคมด้วย นักการเมืองชั้นนำทางสังคมมักใช้สื่อสารมวลชนเป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมทางการเมืองของตนเอง รวมถึงกระบวนการในการผลิตซ้ำผ่านสื่อสารมวลชนซึ่งมีพลทธิพลอย่างมาก นอกจากนี้ พลังของสื่อสารมวลชนยังเป็นเรื่องที่มีอิทธิพลทางการเมืองและกิจกรรมทางการเมืองซึ่งจะนำมาซึ่งเสรีภาพและการปฏิรูป ดังที่วอลกรฟและเอลส์ท์ (Walgrave and Aelst, 2006 : 88-109) ได้พยายามวิเคราะห์ในเชิงทฤษฎีและได้นำเสนอให้เห็นถึงพลังอำนาจในการกำหนดวาระทางการเมืองของสื่อสารมวลชนโดยได้อธิบายถึงความสัมพันธ์ระหว่างสื่อสารมวลชนและวาระทางการเมือง และได้สร้างตัวแบบเพื่อทำให้เกิดความเข้าใจความสัมพันธ์ของตัวแปรบริบททางการเมืองที่มีต่อการกำหนดวาระทางการเมืองของสื่อสารมวลชน รวมถึงบทบาทของตัวแสดงต่างๆ ที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับการกำหนดวาระทางการเมืองของสื่อสารมวลชน

สิ่งเหล่านี้ มีให้เห็นอยู่จนชิน ตัวอย่างเช่น กลุ่มชาวบ้านประท้วงโดยไม่ใช้ความรุนแรง กรณีไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรรที่ดินหรือการก่อสร้างเขื่อนของรัฐ รัฐได้ตั้งข้อกล่าวหาคดีกบฏ ซึ่งสื่อมวลชนก็คล้อยตามโดยไม่มีการสร้างกระแสเพื่อกระตุ้นในสำนึกหรือสามัญสำนึกของผู้คนในสังคมแทนที่จะเกิดการถกเถียง พุดคุย ได้แย้งกันด้วยเหตุด้วยผล กลับกลายเป็นการดูถูกเหยียดหยาม การเกลียดชังซึ่ง ดูหมิ่นศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ฯลฯ จนกระทั่งเลวร้ายที่สุด คือ สื่อมวลชนที่ไม่เป็นกลางเลือกที่จะสร้างความชอบธรรมให้กับการใช้อำนาจของรัฐเพื่อปราบปรามประชาชนหรือการใช้ความรุนแรง ซึ่งมีทั้งความรุนแรงทางตรง ความรุนแรงเชิงโครงสร้าง และความรุนแรงทางวัฒนธรรมสรุปได้ว่า สำหรับความเป็นกลางของสื่อมวลชนทุกแขนงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อความเป็นไปได้ของปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐที่จะเกิดขึ้นได้หรือไม่ อย่างไร เป็นที่ทราบกันว่าเนื่องจากสื่อมวลชนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการ

สื่อสารสิ่งที่กลุ่มปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงต่อต้านอำนาจรัฐหรืออารยะขัดขืนพยายามจะสื่อสารกับคนในสังคม แต่สารเหล่านี้จะถูกบิดเบือน ปิดกั้นไว้ รวมถึงสื่อมวลชนที่ไม่เป็นกลางจะเลือกผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอดขององค์กรเป็นหลัก จึงไม่แปลกที่สื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่จะสร้างความชอบธรรมให้รัฐใช้ความรุนแรงในการจัดการความขัดแย้งในสังคม รวมถึงการตอบโต้จากรัฐที่รุนแรงเกินกว่าเหตุ อันเป็นสิ่งที่ไม่สามารถที่จะกระตุ้นจิตสำนึก มโนสำนึกหรือสามัญสำนึกของคนในสังคมได้ และสุดท้ายนำมาสู่ความล้มเหลวของการแก้ปัญหาความขัดแย้ง

ประการที่สาม การศึกษาของพลเมืองที่ไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพ ถึงแม้ว่าปัจจุบันมีกระแสเรียกร้องให้มีการจัดการศึกษาเพื่อสันติภาพมากขึ้น แต่การตอบรับจากรัฐยังอยู่ในระดับต่ำมาก (Boaduo, Milondzo & Adjei, 2009: 260-274; Brock-Utne, 2009: 205-220; Murithi, 2009: 221-233; Windmueller, Wayne & Botes, 2009: 285-301) เป็นที่ยอมรับของนักวิชาการทั่วไปว่า รัฐใช้การศึกษาเป็นเครื่องมือ ในการกล่อมเกลาสมาชิกในสังคมให้เป็นไปตาม “ตัวแบบ” ที่รัฐต้องการ อันอาจนำมาซึ่งความรุนแรงเกิดขึ้น โดยดูเหมือนว่าจะเป็นสูตรสำเร็จที่รัฐทั่วโลกเลือกใช้การศึกษาเพื่อเป้าหมายนี้ สมาชิกในสังคมจึงรับการศึกษาที่ขัดกับเสรีภาพ โดยเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคและเท่าเทียมกัน ผลประโยชน์มักจะตกอยู่กับคนเพียงบางกลุ่มในสังคมเท่านั้น ซึ่งบุคคลกลุ่มนี้จะเป็นผู้นำรัฐให้ก้าวเดินไปในวิถีที่สร้างผลประโยชน์นอกเงยให้กับตนเองได้อย่างยั่งยืนและแนบเนียน รัฐที่จัดการศึกษาในลักษณะไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพที่กล่าวมานี้ มีให้เห็นอยู่ทั่วไป

ตัวอย่างของการศึกษาของพลเมืองเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องจัดการให้มีความเสมอภาคและคำนึงถึงเสรีภาพอย่างเต็มที่ ดังที่ปรากฏในสหภาพยุโรป ได้ให้ความสำคัญกับการศึกษาของพลเมืองของประเทศสมาชิกสหภาพยุโรปเป็นอย่างมาก เนื่องจากมองว่าเป็นประเด็นสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองและสังคม รัฐควรอย่างยิ่งที่จะต้องมีความกระตือรือร้นในการจัดการศึกษาให้กับพลเมืองของตนเอง แต่ในทางปฏิบัติเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายตายนักที่จะประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาจำเป็นต้องมียุทธศาสตร์ในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อย่างไรก็ตาม สหภาพยุโรปประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาในลักษณะ

ดังกล่าว โดยสะท้อนได้จากการวิเคราะห์ผลการปฏิบัติการที่ผ่านมาของ 33 ประเทศ ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จว่ารัฐเป็นตัวแสดงที่สำคัญที่สุด ซึ่งจะต้องมีการวางแผนที่ดี การพัฒนาแนวทางการปฏิบัติและยุทธศาสตร์การปฏิบัติ การกำหนดการจัดการและโครงสร้างความร่วมมือของตัวแสดงที่เกี่ยวข้อง การทำงานร่วมกันของตัวแสดงต่างๆ ในลักษณะหุ้นส่วน การนำไปปฏิบัติโดยความร่วมมือของชุมชน และการแปลงบทเรียนการปฏิบัติส่งผ่านไปยังหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องในบริบทที่กว้างออกไป (The European Commission-Directorate General for Education and Culture, 2007) เช่นเดียวกับคิตติงและคณะ (Keating et al., 2010) ที่ได้ศึกษาการจัดการศึกษาของอังกฤษในฐานะประเทศชั้นนำในสหภาพยุโรป โดยได้ฉายให้เห็นภาพอนาคตของการจัดการศึกษาอีกด้วย

ประเทศไทยมีแนวโน้มที่รัฐจะสร้างความรุนแรงหรือใช้ความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม จึงไม่แปลกเลยหากผู้เขียนจะเสนอว่าการจัดการศึกษาที่ไม่คำนึงถึงเสรีภาพและความเสมอภาค หรือไม่มีการจัดการศึกษาที่เน้นการศึกษาเพื่อสันติภาพ วัฒนธรรมการใช้อำนาจและการตอบรับต่อความรุนแรงของโลกสมัยใหม่ก็ยิ่งจะทวีบทบาทมากยิ่งขึ้น จิตสำนึกของผู้คนในสังคมย่อมโน้มเอียงไปกับสิ่งที่รัฐต้องการ จึงเป็นการยากที่จะเกิดมโนสำนึกแห่งความยุติธรรมของคนในสังคม ความเป็นอิสระของปัจเจกบุคคลก็จะถูกครอบงำ ถูกปิดกั้น การแสวงหาประชาธิปไตยของผู้ที่ปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐจึงมีข้อจำกัดขึ้น ขาดแนวร่วมมวลชน

เมื่อรัฐสามารถครอบงำโดยผ่านกระบวนการกล่อมเกลாதาสังคมการเมืองเสียแล้ว รัฐจะสร้างมติมหาชนก็ย่อมสามารถทำได้ และอาจนำไปสู่การใช้ความรุนแรงปราบปรามอันเป็นการใช้ความรุนแรงทางตรง ที่ชัดเจน รวมถึงการใช้อำนาจที่แยบยลเพื่อกัน/ผลักดันผู้ปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงต่อต้านอำนาจรัฐนั้น ให้ “กลายเป็นอื่น” หรือ “เป็นศัตรูของชาติ” โดยรัฐหันมาชูเรื่องของกลุ่มชนนิยม รัฐนิยม หรือชาตินิยม ฯลฯ เท่านั้นรัฐก็สามารถใช้ความรุนแรงกับบุคคลเหล่านั้นได้อย่างชอบธรรมและได้รับการสนับสนุนจากประชาชนได้ด้วย สรุปได้ว่า ผู้เขียนเชื่อว่าภาพรวมการศึกษาที่รัฐจัดให้กับพลเมืองของตนเอง

ในรัฐทั่วโลกเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพ โดยมักจะไม่สอดคล้องกับหลักการศึกษาเพื่อสันติภาพ หากแต่มุ่งกล่อมเกลாதางสังคมการเมืองให้กับสมาชิกของสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐคาดหวังและรับใช้รัฐ อันจะนำไปสู่การใช้โครงสร้างรัฐกระทำความรุนแรงโดยเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม เนื่องจากรัฐสมัยใหม่พยายามที่จะไม่ใช้ความรุนแรงทางตรง แต่ก็ไม่ทุกครั้งที่รัฐใช้ความรุนแรงทางตรงกับพลเมืองของตน และยังได้รับการยอมรับจากประชาชนในสังคมได้อย่างมากมาย อันเป็นผลสืบเนื่องจากกระบวนการปลูกฝังหล่อหลอมให้เห็นว่า “รัฐยิ่งใหญ่กว่าความเป็นมนุษย์” ของผู้คนในสังคม

ประการสุดท้าย ความตกต่ำด้านศีลธรรมของผู้คนในสังคม โดยเป็นที่ทราบกันดีทั่วไปว่าปัจจุบันโลกสมัยใหม่เต็มไปด้วยความเสื่อมทรามทางศีลธรรม ในขณะที่มีความเจริญทางวัตถุสูง จิตใจของผู้คนในฐานะมนุษย์ตกต่ำ สังคมล้มเหลวและเสื่อมโทรม เกิดปัญหาสังคมต่างๆ มากมายตามมา อันเป็นผลมาจากมีการให้ความสำคัญกับความสุขทางวัตถุ เกิเลส ความอยาก ราคะมากเกินไป ทำให้มีการใช้ความรุนแรงในทุกภาคส่วนของสังคม (Chen & Wei, 2010: 1-20; Davis & Auchter, 2010: 1-19; Enzmann & Podana, 2010: 183-189; Hao, 2010: 302-318; Hunter, 2010: 195-199; Killias, Maljecvie & Lucia, 2010: 191-205; Maxwell, Davis & Taylor, 2010: 1-23; Pelikan, 2010: 49-67; Shen, 2010: 207-208; Shirk, 2010: 167-174; Weisburd & Hamilton, 2010: 1-22)

สถาบันทางศาสนาล้มเหลวในการสั่งสอนอบรมศีลธรรมให้กับคนในสังคมซึ่งปรากฏให้เห็นทั่วโลก โดยเฉพาะประเทศที่มีความเจริญทางวัตถุสูง เช่น สหรัฐอเมริกา อังกฤษ ญี่ปุ่น ฯลฯ การไม่ใช้ความรุนแรงต่อต้านอำนาจรัฐจึงไม่อยู่ในสำนึกของคนในสังคมมากนัก ยังคงจำกดอยู่แต่ในวงที่คับแคบถึงแม้ว่ามีตัวอย่างของการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐที่ประสบผลสำเร็จให้เห็นอยู่จำนวนมากก็ตาม แต่ต้องยอมรับกับบริบทที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม ทั้งในมิติของปัจเจกบุคคลที่มีความเห็นแก่ตัวมากขึ้น ห่วงไกลหลักธรรมคำสอนของศาสนา นับถือศาสนาเฉพาะชื่อที่ปรากฏในทะเบียนของรัฐเท่านั้น ไม่ได้มีความรู้ ความเข้าใจอย่างซาบซึ้งในหลักธรรมคำสอนของศาสนาที่ตนเอง

นับถือแต่อย่างใด บางคนถึงกับชินชาและนิ่งเฉยต่อการใช้ความรุนแรงของรัฐ ในการแก้ปัญหาความขัดแย้งหรือบางครั้งสนับสนุนรัฐสร้างความรุนแรง

ตัวอย่างของศีลธรรมของผู้คนในสังคมโดยเฉพาะสังคมประชาธิปไตย เสรีนิยมซึ่งให้ความสำคัญกับเสรีภาพ ประเด็นว่าด้วยจริยธรรมของพลเมืองอยู่ในกระแสความสนใจของนักวิชาการมานานแล้ว มีการสร้างเป็นวาทกรรมอย่างกว้างขวาง มีการผูกโยงกับชาตินิยม ดังที่แทมไบร์ (Tambiah, 2009 : 1-19) ได้วิเคราะห์ให้เห็นอย่างชัดเจนในการชูเรื่องความมีจริยธรรมและไม่มีจริยธรรมของพลเมือง สืบเนื่องจากการปกครองในระบบประชาธิปไตยนั้นเรื่องของจริยธรรมเป็นสิ่งจำเป็นอย่างมาก หากพลเมืองขาดจริยธรรมแล้วก็จะส่งผลกระทบต่อภาคส่วนอื่นๆ ของสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ รวมถึงกระทบต่อคุณค่าอื่นๆ ของการปกครองในระบบประชาธิปไตยด้วย

เมื่อผู้คนในสังคมขาดศีลธรรม โอกาสที่จะไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐให้ประสบผลสำเร็จจึงเป็นไปได้ยากยิ่งนัก เนื่องจากมีหลักสำคัญประการหนึ่งของปฏิบัติการ คือ การอุทิศตนเพื่อส่วนรวมมีหลักยึดในจิตใจที่แน่วแน่มั่นคง ตั้งมั่นอยู่ในความบริสุทธิ์ เป็นต้น มีหลายกรณีที่มีการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐในอดีตประสบผลสำเร็จ เนื่องมาจากผลของความเชื่อในศาสนาที่เป็นแรงผลักดันให้ปัจเจกบุคคลร่วมกันประกอบกิจกรรมจนบรรลุผลถึงแม้ว่าการปฏิบัติการจะถูกตอบโต้ด้วยความรุนแรงจากฝ่ายตรงข้ามจนบาดเจ็บล้มตายก็เป็นสิ่งที่ทนยอมรับได้ แต่ปัจจุบันจะมีสักกี่คนที่ยอมทุ่มเท เสียสละมากมายขนาดนั้นเพื่อให้เกิดผลดีต่อสังคมส่วนรวม ที่กล่าวเช่นนี้ผู้เขียนไม่ได้หมายความว่า “ไม่มี” แต่ปฏิบัติการของท่านเหล่านั้นกลับถูกบิดเบือนไปจากสิ่งที่แท้จริง ด้วยการสร้างมายาคติ การสร้างความหมายใหม่ทางลบให้กับปฏิบัติการก็มีให้เห็นมากมาย สรุปได้ว่าการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากยิ่ง หากยังคงมีความตกต่ำด้านศีลธรรมของผู้คน ในสังคม สถาบันทางศาสนาหรือสถาบันทางสังคมคงต้องริบเร่งแก้ไขชี้้นำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ถูกที่ควร “โดยเคารพสิทธิ เสรีภาพ และ ความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน” ถึงแม้ว่าเรื่องของศาสนาเป็นเรื่องของศรัทธาและความเชื่อก็ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะหล่อหลอมคนในสังคมให้มีอิสระ

ในการพัฒนาจิตใจตนเอง เนื่องจากปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงต้องมีการฝึกฝน ทั้งร่างกายและจิตใจจึงจะสามารถยืนหยัดต่อสู้อย่างกล้าหาญได้

หากรัฐยังเป็นรัฐที่มีอำนาจมากมายเกินไป ไม่มีการกระจายอำนาจ โอกาสจะไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐเป็นสิ่งที่เป็นไปได้ยากยิ่ง แต่หากประเทศใดที่รัฐมีการกระจายอำนาจรัฐออกไปให้กลุ่มอื่นๆ ในสังคมอย่างเท่าเทียมกันก็สามารถใช้ปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงได้สำเร็จง่ายขึ้น สื่อมวลชนเป็นผู้ที่มีหน้าที่ในการสื่อสารสิ่งที่กลุ่มปฏิบัติการไม่ใช้ ความรุนแรงต่อต้านอำนาจรัฐหรืออารยะขัดขืนพยายามจะสื่อสารกับคนในสังคม แต่สารเหล่านี้จะถูกบิดเบือนปิดกั้นไว้ เนื่องจากสื่อมวลชนที่ไม่เป็นกลางโดยจะเลือกผลประโยชน์เพื่อความอยู่รอดขององค์กรเป็นหลัก สื่อมวลชนเป็นปัจจัยที่จะสร้างความชอบธรรมให้รัฐใช้ความรุนแรงจัดการความขัดแย้งในสังคม การตอบโต้จากรัฐที่รุนแรงเกินกว่าเหตุทำให้ไม่สามารถที่จะกระตุ้นจิตสำนึกในสำนึกหรือสามัญสำนึกของคนในสังคมได้ และนำมาสู่ความล้มเหลวของปฏิบัติการ การศึกษาที่รัฐจัดให้กับพลเมืองของตนเองในรัฐทั่วโลกเป็นไปอย่างไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพ โดยมักจะไม่สอดคล้องกับหลักการศึกษาเพื่อสันติภาพ หากแต่มุ่งกล่อมเกลாதงสังคมการเมืองให้กับสมาชิกของสังคมให้เป็นไปในทิศทางที่รัฐคาดหวังและรับใช้รัฐอันจะนำไปสู่การใช้โครงสร้างรัฐกระทำความรุนแรง โดยเป็นความรุนแรงเชิงโครงสร้างและความรุนแรงทางวัฒนธรรม

สถาบันทางสังคมคงต้องชี้ทำให้เกิด “การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และความเป็นมนุษย์หรือศักดิ์แห่งความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนมีอยู่อย่างเท่าเทียมกัน” ถือได้ว่าเป็นสิ่งสำคัญที่จะหล่อหลอมคนในสังคมให้มีอิสระในการพัฒนาจิตใจตนเอง ปฏิบัติการไม่ใช้ความรุนแรงต้องมีการฝึกฝน ทั้งร่างกายและจิตใจจึงจะสามารถยืนหยัดต่อสู้อย่างกล้าหาญได้ ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียทุกฝ่ายต้องร่วมมือกันสร้างความรู้ความเข้าใจ รวมถึงพยายามลดหรือขจัดปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืนเพื่อให้เกิดความยุติธรรมทางสังคม

บทสรุป

การต่อต้านอำนาจรัฐเป็นสิทธิพื้นฐานของปัจเจกบุคคลที่สามารถกระทำได้โดยเลือกใช้วิธีการไม่ใช้ความรุนแรงเพื่อให้บรรลุเป้าหมายหรือได้มาซึ่งความยุติธรรมทางสังคม ส่วนอารยะขัดขืนเป็นการกระทำของบุคคลที่ฝ่าฝืนและต่อต้านกฎหมายหรือนโยบายที่ไม่ยุติธรรมหรือไม่ถูกต้อง ไม่ชอบธรรม โดยในปฏิบัติการเป็นไปอย่างเปิดเผย และใช้วิธีการอย่างผู้เจริญแล้วซึ่งต้องยอมรับโทษที่ตนเองจะเจ็ดหรือไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือนโยบายหรือคำสั่งดังกล่าวด้วยความเต็มใจเพื่อให้เกิดประเด็นถกเถียง พุดคุยกันของคนในสังคม ซึ่งจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงกฎหมายหรือนโยบายหรือคำสั่งของรัฐ ปัจจุบันที่เป็นอุปสรรคต่อการไม่ใช้ความรุนแรงทางสังคมและการเมืองเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐและปฏิบัติการอารยะขัดขืนในการเรียกร้องความยุติธรรมทางสังคม เช่น ระบอบการปกครองที่อำนาจรัฐรวมศูนย์ ความไม่เป็นกลางของสื่อมวลชน การศึกษาของพลเมืองที่ไม่เสมอภาคและขาดเสรีภาพ และมีความตกต่ำด้านศีลธรรมของผู้คนในสังคม

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบพระคุณอาจารย์จิตราภรณ์ สมยานนทนากุล อาจารย์ประจำวิชาสัมมนาทฤษฎีการเมืองว่าด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงทางการเมือง ที่มีความกรุณาถ่ายทอดความรู้และประสบการณ์ว่าด้วยการไม่ใช้ความรุนแรงทางการเมือง และเอื้อเพื่อเอกสารวิชาการให้กับผู้เขียน หากบทความนี้มีคุณค่าใดๆ ผู้เขียนขอขอบคุณความดีให้กับท่านอาจารย์และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อความยุติธรรมทางสังคมทุกท่าน รวมถึงขอขอบคุณนิสิตทุกท่านที่ร่วมศึกษาในหลักสูตรรัฐศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาพุทธศาสตร์และความมั่นคง คณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยเฉพาะคุณวิไลรัตน์ รัตนเจริญมิตร ที่เอื้อเพื่อเอกสารทางวิชาการที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาตนเองทางวิชาการของผู้เขียน

บรรณานุกรม

- ชัยวัฒน์ สถาอานันท์. (2551). **อารยะขัดขืน**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: มูลนิธิโกลดคิมทอง.
- ไชยันต์ ไชยพร. (2552). ความไม่เป็นธรรมต่อความยุติธรรมของจอห์น รอลล์. **วิภาษ**, 3, 36-40.
- ธอโร, เฮนรี เดวิด. (2536). **ความเรียงสี่ชิ้น**. แปลโดย พจนา จันทรสัมบัติ. กรุงเทพฯ: คบไฟและมูลนิธิโกลดคิมทอง.
- พระไพศาล วิสาโล. (2550). **สร้างสันติด้วยมือเรา: คู่มือสันติวิธีสำหรับนักปฏิบัติการไร้ความรุนแรง**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษาและพัฒนาสันติวิธี มหาวิทยาลัยมหิดล.
- มุจลินท์ ชัยชมพู่. (2550). การเคลื่อนไหวทางการเมืองของสมาพันธ์ครูเชียงใหม่ในเรื่องของการถ่ายโอนการจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในช่วงปี พ.ศ. 2543-2548. วิทยานิพนธ์ ร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สนั่น ศรีวงศ์วรรณ. (2551). กระบวนการถ่ายโอนสถานีนามัยสู่องค์กรบริหารส่วนตำบล: กรณีศึกษาอำเภอต๋อยสะเกิด จังหวัดเชียงใหม่. การค้นคว้าแบบอิสระ ศศ.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- สมเกียรติ วันทะนะ. (2551). **อุดมการณ์ทางการเมืองร่วมสมัย**. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: เอส พี วี การพิมพ์ (2550).
- สุรินทร์ อินทรักษา. (2551). การตัดสินใจของบุคลากรทางการศึกษากรณีการถ่ายโอนสถานศึกษาขั้นพื้นฐานไปสังกัดองค์การบริหารส่วนตำบลจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. 2551. การค้นคว้าแบบอิสระ ร.ม., มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ เชียงใหม่.
- Audard, Catherine. (2007). John Rawls. Quebec: McGill-Queens University Press.
- Ben, Lockwood. (2002). Distributive Politics and the Costs of Centralization. **Review of Economic Studies**, 69, 313-337.

- Ben-Porat, Ziva. (2009). The Western Canon in Hebrew Digital Media. **Neohelicon**, 10, 503-513.
- Boaduo, Nana Adu-Pipim Milondzo, Kazamula S. & Alex Adjei. (2009). Genesis of Peace Education in an Era of Xenophobia and Terrorism: the Case of Africa. **The Journal of Pan African Studies**, 2, 260-274.
- Breit, Eric. (2010). On the (Re) Construction of Corruption in the Media: A Critical Discursive Approach. **Journal of Business Ethics**, 10, 619-635.
- Brock-Utne, Birgit. (2009). A Gender Perspective on Peace Education and the Work for Peace. **International Review of Education**, 9, 205-220.
- Brownlee, Kimberley. (2004). Features of a Paradigm Case of Civil Disobedience. **Springer Science**, 10, 337-351.
- Chen, Ji-Kang & His-Sheng Wei. (2010). The Impact of School Violence on Self-Esteem and Depression Among Taiwanese Junior High School Students, **Springer Science and Business Media**, 10, 1-20.
- Davis, Robert C. & Bernard Auchter. (2010). National Institute of Justice Funding of Experimental Studies of Violence Against Women: A Critical Look at Implementation Issues and Policy Implications. **Springer Science and Business Media**, 10, 1-19.
- Elstad, Eyvind. (2008). Schools Which Are Named, Shamed and Blamed by the Media: School Accountability in Norway. **Springer Science and Business Media**, 8, 173-189.
- Enzmann, Dirk & Zuzana Podana. (2010). Official Crime Statistics and Survey Data: Comparing Trends of Youth Violence between 2000 and 2006 in Cities of the Czech Republic, Germany, Poland, Russia, and Slovenia. **Springer Science and Business Media**, 16, 183-189.

- Hao, Jia. (2010). Legal Countermeasures for Domestic Violence: From the Perspective of Family Law in China. **Higher Education Press and Springer-Verlag**, 10, 302-318.
- Harbour, Clifford P., (2006). Centralization of State Control of Public Higher Education: A Hermeneutic Interpretation of Legislative and Administrative Texts. **International Journal of Qualitative Methods**. 5, 1-14.
- Hunter, Rosemary. (2010). Michelle Madden Dempsey: Prosecuting Domestic Violence: A Philosophical Analysis. **Springer Science and Business Media**, 16, 195-199.
- Keating, Avril et al. (2010). Citizenship education in England 2001-2010: young people's practices and prospects for the future: the eighth and final report from the Citizenship Education Longitudinal Study (CELS). London: Department for Education.
- Killias, Martin Maljecvie, Almir & Sonia Lucia. (2010). Imported Violence? Juvenile Delinquency Among Balkan Youths in Switzerland and in Bosnia-Herzegovina. **Springer Science and Business Media**, 16, 191-205.
- Mackey, Margaret. (2001). The Survival of Engaged Reading in the Internet Age: New Media, Old Media, and the Book. **Children's Literature in Education**, 32, 167-189.
- Maxwell, Christopher D. Davis, Robert C. & Bruce G. Taylor. (2010). The Impact of Length of Domestic Violence Treatment on the Patterns of Subsequent Intimate Partner Violence. **Springer Science and Business Media**, 10, 1-23.
- Ministry of Social Affairs of the Republic of Estonia. (2004). **Mass Media in (Re) Distribution of Power**. Tallinn : Ministry of Social Affairs of the Republic of Estonia.

- Murithi, Tim. (2009). An African Perspective on Peace Education: UBUNTU Lessons in Reconciliation. **International Review of Education**, 10, 221-233.
- Pelikan, Christa. (2010). On the Efficacy of Victim-Offender-Mediation in Cases of Partnership Violence in Austria, or: Men Don't Get Better, But Woman Get Stronger: Is it Still True? Outcomes of an Empirical Study. **Springer Science and Business Media**, 10, 49-67.
- Peter, Jones. (2004). Introduction: Law and Disobedience. **Springer Science**. 10, 319-336.
- Pogge, Thomas. (2007). **John Rawls: His Life and Theory of Justice**. translated by Michelle Kosch, Oxford: Oxford University Press.
- Rawls, John. (1971). **A Theory of Justice**. Massachusetts: Belknap Press of Harvard University.
- Rawls, John. (1999). **A Theory of Justice**. Massachusetts: Belknap Press of Harvard University.
- Rawls, John. (2003). **A Theory of Justice**. Massachusetts: Belknap Press of Harvard University.
- Segesvary, Victor. (2004). **World State, Nation States, or Non-Centralized Institutions? A Vision of the Future in Politics**. Holland : Mikes International.
- Shen, Simon. (2010). Charlene E. Markey: The Violence of Liberation: Gender and Tibetan Buddhist Revival in Post-Mao China. **Journal of Chinese Political Science/Association of Chinese Political Studies**, 10, 207-208.
- Shirk, David A. (2010). Drug Violence in Mexico: Data and Analysis from 2001-2009. **Springer Science and Business Media**, 10, 167-174.
- Smith, William. (2004). Democracy, Deliberation and Disobedience. **Springer Science**, 10(4), 353-377.

- Tambiah, Yasmin. (2009). Creating (Im) moral Citizens: Gender, Sexuality and Lawmaking in Trinidad and Tobago, 1986. **Journal of Caribbean Perspectives on Gender and Feminism**, 3, 1-19.
- The European Commission-Directorate General for Education and Culture. (2007). **Active Citizenship Education study**. Final Report Submitted by GHK : The European Commission-Directorate General for Education and Culture.
- Tomlin, Patrick. (2008). Envy, Facts and Justice: A Critique of the Treatment of Envy in Justice as Fairness. **Springer Science**, 14, 101-116.
- Turenne, Sophie. (2004). Judicial Responses to Civil Disobedience: A Comparative Approach. **Springer Science**, 10, 379-399.
- Windmueller, John Wayne, Ellen Kabcenell and Johannes Botes. (2009). Core Competencies: the Challenge for Graduate Peace and Conflict Studies Education. **International Review of Education**, 9, 285-301.
- Yan, Xuetong. (2003). Decade of Peace in East Asia. **East Asia**, 3, 29-51.
- Zeyer, Albert. (2009). Public Reason and Teaching Science in a Multicultural World: a Comment on Cobern and Loving: "An Essay for Educators..." in the Light of John Rawls' Political Philosophy. **Springer Science**, 18, 1,095-1,100.
- Walgrave, Stefaan and Peter Van Aelst. (2006). The Contingency of the Mass Media's Political Agenda Setting Power: Toward a Preliminary Theory. **Journal of Communication**, 56, 88-109.